

Kleptomaniform/stelen

1. Introductie

Stelende kinderen zijn een vervelend verschijnsel in de school omdat het gevoel van veiligheid aantast. Je hebt het idee dat je elkaar kunt vertrouwen en dan blijkt er een kind te zijn dat spullen van de leerkrachten, de medeleerlingen of de school steelt.

2. Omschrijving

Bij kleptomaniforme kinderen gaat het om kinderen die regelmatig iets stelen. Het steelgedrag duiden we aan met kleptomaniform gedrag. 'Echte' kleptomanen zijn deze kinderen nog niet, maar het steelgedrag vertonen ze wel. Omdat het woord stelen nogal zwaar aandoet, spreekt men bij kinderen ook wel over pikken. Er wordt in de literatuur pas van stelen of pikken gesproken als een kind goed het verschil tussen mijn en dijn kent. Een peuter die het speelgoed van een ander kind pakt en ermee wegloopt, steelt niet. Een kleuter die als vanzelfsprekend iets van school mee naar huis neemt met de bedoeling het zelf te houden, steelt ook nog niet echt. Pas vanaf 6 à 7 jaar ontstaat het inzicht dat er eigendomsrechten zijn die gerespecteerd moeten worden. Pas vanaf deze leeftijd is er echt sprake van stelen of pikken.

Vrijwel elk kind (in het algemeen wordt een schatting gehanteerd van ongeveer 80%) steelt wel eens. Vooral de leeftijd tussen 9 en 12 is berucht. Het gaat meestal om kleinigheden die gepikt worden, van ouders, van vriendjes of van school. Maar ook in winkels en supermarkten kunnen kinderen zich allerlei dingen toeëigenen. Op school kunt u als leerkracht met pikken of stelen geconfronteerd worden.

- U of klasgenoten hebben gemerkt dat een of meerdere kinderen wat gestolen hebben op school;
- U of klasgenoten hebben gemerkt dat een of meerdere kinderen in een buitenschoolse situatie wat hebben gestolen.

Als u met zo'n 'feit' geconfronteerd wordt, is het de vraag hoe u daar op moet reageren. De situatie wordt nog gecompliceerder als het om een vermoeden gaat in plaats van om een feit met getuigen. Als een kind eens één keer wat pikt, moet men zich daar niet direct zoveel zorgen over maken. Het wordt pas problematisch als een kind (vooral vanaf 6 à 7 jr.) meer dan eenmaal iets heeft gestolen. Uit onderzoek van Schoorl is naar voren gekomen dat het stelen tegenwoordig reusachtige vormen heeft aangenomen. Als algemene oorzaak wordt normvervaging aangegeven,

waarbij de grens tussen mijn en dijn is verlegd.

Het kleptomaniforme zit er bij sommige kinderen in als ze 'niets kunnen laten liggen' waar geen toezicht op is. Ze hebben die spullen niet nodig, verkopen ze ook niet, maar krijgen een kick van het wegpakken van de spullen van anderen. Sommige kinderen hebben ook gevoelens van macht als er een hele toestand ontstaat zoals kringgesprekken, persoonlijke gesprekken, onderlinge gesprekken over wie dit gedaan zou kunnen hebben, verdachtmakingen, etc.

3. Diagnose

3.1 Veelal zal het zo zijn dat van de diefstal zelf niet zo veel is waar te nemen. In de meeste gevallen is het zo dat u het wegnemen niet eens ziet, maar diefstal concludeert als op een bepaald moment blijkt dat het kind iets in zijn/haar bezit heeft wat niet toebehoort aan het kind. Daarbij komt nog dat het kan gaan om diefstal in een buitenschoolse situatie. Op heterdaad betrappen gebeurt ook wel eens.

3.2 Als u eenmaal wegpikken hebt geconstateerd of als u door het in bezit hebben van bepaalde dingen diefstal concludeert, zult u meestal besluiten het kind extra in de gaten te houden of zelfs de bezittingen te controleren. In deze situatie zijn de volgende observa-

Een extra diagnosetip

U kunt de specifieke diagnosemiddelen die bij dit orthobeeld horen gebruiken, maar u kunt ook de meer algemene diagnosemiddelen uit deze orthotheek hanteren. Zie daarvoor de opzet voor de gedragsdiagnose zoals weergegeven op pagina 21 t/m 40 en dan de diagnosemiddelen:

- diagnosezoekwijzer op pagina 22
- diagnosehulp 1 op pagina 29-33
- diagnosehulp 2 op pagina 34-36
- diagnosehulp 3 op pagina 37
- diagnosehulp 4 op pagina 38-40

Diagnostische observatie- en vragenlijst

Kleptomaniform gedrag/stelen/pikken

Naam/groep:

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:...

Observatievragen: waar steelt het kind: in het lokaal, op school, in kleedkamers, buiten school, in winkels, thuis, enz? Kunt u het kind op heterdaad betrappen? (Hebt u dat al eens gedaan?) Hoe steelt het kind? Pakt het snel iets weg of wacht het een situatie af en pakt het wel overwogen iets weg, kijkt het kind nerveus om zich heen, aarzelt het kind? Hoe reageert het kind als u de diefstal bespreekt? Wat geeft het kind als reden van de diefstal aan, als u het daarnaar vraagt?; wilde het gewoon hebben. Het kind ziet niet zo duidelijk het verschil tussen mijn en dijn (wat geeft dat nou?). Het kind kan niet accepteren dat anderen meer hebben (jaloezie). Er is in opdracht van iemand gestolen, geen reden, o.i.d.

1. Ik-trek

1.1 Is het kind over het algemeen hebberig, gericht op materieel bezit?

1.2 Is het kind over het algemeen impulsief, dat wil zeggen eerst doen, dan pas denken?

1.3 Heeft het kind nog andere gedragsproblemen?

1.4 Hoe zijn de leerprestaties van het kind?

2. Ik-verbaliteit

2.1 Heeft het kind problemen met het uiten en begrijpen van taal?

3. Ik-zelfbeeld

3.1 Hoe is het zelfbeeld van het kind? Zie voor de bepaling daarvan bijlage 8.2 op blz. 370 en verder.

4. Ik-emotionaliteit

4.1 Is er sprake van emotionele problemen, zo ja, welke?

5. Ik-socialiteit

5.1 Is het voor het kind sociaal gezien nodig om te stelen om erbij te horen?

6. School

6.1 Is het kind voldoende geaccepteerd door de klasgenoten?

6.2 Wordt het kind door anderen, binnen of buiten school, tot stelen aangezet?

6.3 Hoe is uw relatie met het kind, schenkt u het kind voldoende aandacht?

6.4 Is het zo dat de gelegenheid de dief maakt? Dat wil zeggen: liggen veel dingen op school makkelijk voor het oprapen?

7. Thuis

7.1 Krijgt het kind thuis voldoende gerichte aandacht?

7.2 Zijn er thuis bepaalde problemen?

7.3 Hoe staan de ouders zelf ten opzichte van het verschil tussen mijn en dijn?

7.4 Krijgt het kind thuis voldoende mogelijkheden vrije keuzen te maken of moet het kind vooral van alles en nog wat?

7.5 Krijgt het kind zakgeld en mag het daar vrij mee omgaan?

7.6 Hebben de ouders het kind te veel toegegeven en het te weinig regels gesteld?

Aanvullende gegevens:

tievragen van belang:

- Waar steelt het kind: in het lokaal, op school, in kleedkamers, buiten school, in winkels, thuis, enz?;
 - Kunt u het kind op heterdaad betrappen? (Hebt u dat al eens gedaan?);
 - Hoe steelt het kind? Pakt het snel iets weg of wacht het een situatie af en pakt het weloverwogen iets weg, kijkt het kind nerveus om zich heen, aarzelt het kind?
 - Hoe reageert het kind als u de diefstal bespreekt?;
- Deze vragen kunt u benantwoorden op de diagnostische observatie- en vragenlijst zoals weergegeven op pagina 450.

4. Verklaringen

In het nu volgende geven we een opsomming van de verschillende mogelijke oorzaken van het pikken. Deze oorzaken komen soms afzonderlijk, maar meestal in combinatie voor.

4.1 De simpele behoefte om iets te hebben wat een ander ook heeft. Soms heeft dat te maken met het feit dat het kind thuis minder krijgt dan anderen. In andere gevallen gaat het louter om een materialistische bezitsdrang.

4.2 Kinderen kunnen ook pikken, omdat ze daarmee voor zichzelf een vorm van vrijheid kunnen scheppen die ze thuis niet krijgen. Kinderen die thuis overal verantwoording over af moeten leggen, op allerlei manieren gecontroleerd worden, weinig zakgeld krijgen, niet zelf mogen bepalen wat ze met hun zakgeld mogen doen, kunnen zich door middel van het pikken van bv. geld de vrijheid verschaffen. In wezen gaat het daarbij om kinderen die te weinig gelegenheid krijgen (zich)zelf te worden.

4.3 Onvoldoende *weten* wat het verschil is tussen mijn en dijn en onvoldoende respect hebben voor het eigendom van een ander, ook als die ander anoniem

is. Dit komt nogal eens voor bij kinderen waar thuis alles gemeenschappelijk eigendom is, maar ook bij kinderen waarvan de ouders het zelf niet zo nauw nemen met de eerlijkheid.

4.4 Een te sterke impulsiviteit. Sommige kinderen kunnen geen weerstand bieden aan de verleiding. Het gaat dan om kinderen die in allerlei situaties direct handelen zonder eerst na te denken. Pas achteraf beseffen ze wat ze gedaan hebben. Het zijn kinderen met een geringe zelfsturing.

4.5 Het is ook mogelijk dat het kind te weinig aandacht krijgt. Kinderen die te weinig aandacht krijgen, nemen soms hun toevlucht tot 'negatief' gedrag, omdat dat de enige manier is om die aandacht te krijgen. Jaloezie op een broertje of zusje kan ook leiden tot stelen.

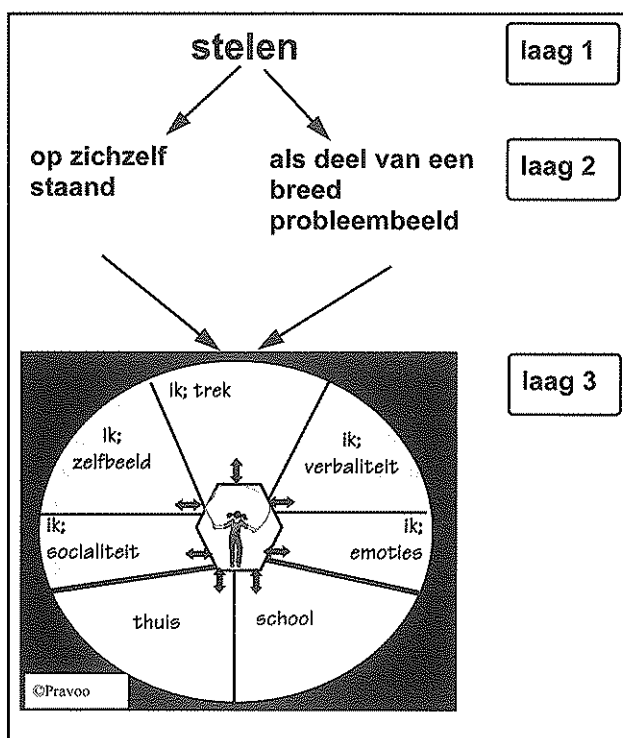
4.6 Sympathie en vriendschap van leeftijdgenoten proberen te verwerven. Dan kan met zich meebrengen dingen pikken waarmee ze die vriendschap proberen te kopen. Ze geven de gepikte dingen dan weg aan de 'vriendjes'.

4.7 Sommige kinderen hebben behoefte aan avontuur en spanning. Het gaat hierbij meestal om het pikken uit winkels en supermarkten. In zulke gevallen opereren kinderen vaak samen met anderen.

4.8 Stelen kan ook voortkomen uit een gebrekkig inlevingsvermogen. Sommige kinderen beseffen niet dat ze daarmee anderen last kunnen bezorgen.

4.9 Normvervaging: steeds meer kinderen vinden het abnormaal als je niet af en toe wat pikt. Ook gevonden voorwerpen, waarbij niet van belang is aan wie ze toebehoren, worden niet meer automatisch naar het politiebureau gebracht. De grensoverschrijding tussen mijn en dijn wordt mede veroorzaakt door de ouders. Als kinderen zeggen dat ze iets gevonden hebben, gaan ouders daar al snel mee akkoord. Ook over het pikken uit warenhuizen doen veel ouders niet al te moeilijk. 'Als het maar geen al te grote dingen zijn.' of: 'Ze hebben daar toch vrachtauto's vol van.' Kinderen hebben vaak weinig morele bezwaren tegen het stelen. Veel kinderen krijgen weinig straf als ze gepakt worden. Kinderen hoeven gestolen spullen ook bijna nooit terug te brengen. Voor het terugbrengen naar winkels zijn kinderen over het algemeen bang, omdat ze dan het idee hebben daardoor met de politie in aanraking te kunnen komen. Als kinderen iets terug moeten brengen, wordt over het algemeen te weinig gecontroleerd of ze dat ook doen. Er is ook sprake van 'sociaal pikken'. Over dit stelen wordt onder leeftijdgenoten openlijk gesproken, waardoor het weer gestimuleerd wordt. Iedereen doet het, het hoort erbij. Schoorl verwijt bepaalde opvoedingsvoorlichters dat zij medeverantwoordelijk zijn voor deze normvervaging, omdat meestal wordt gezegd: 'Het is toch niet zo erg, het gaat vanzelf wel over.' Ze vinden het niet zo erg als je af toe wat pikt.

De reactie 'het is je eigen schuld als je bestolen bent', betekent volgens Schoorl dat men het probleem op de verkeerde plaats signaleert. Deze normvervaging kan

ook te maken hebben met een algehele verwaarlozing van een kind. Kinderen die niet gericht worden opgevoed, maar aan hun lot worden overgelaten, bouwen een normenpatroon op dat vaak egoïstisch van aard is, waarin het recht van de sterkste zegeviert.

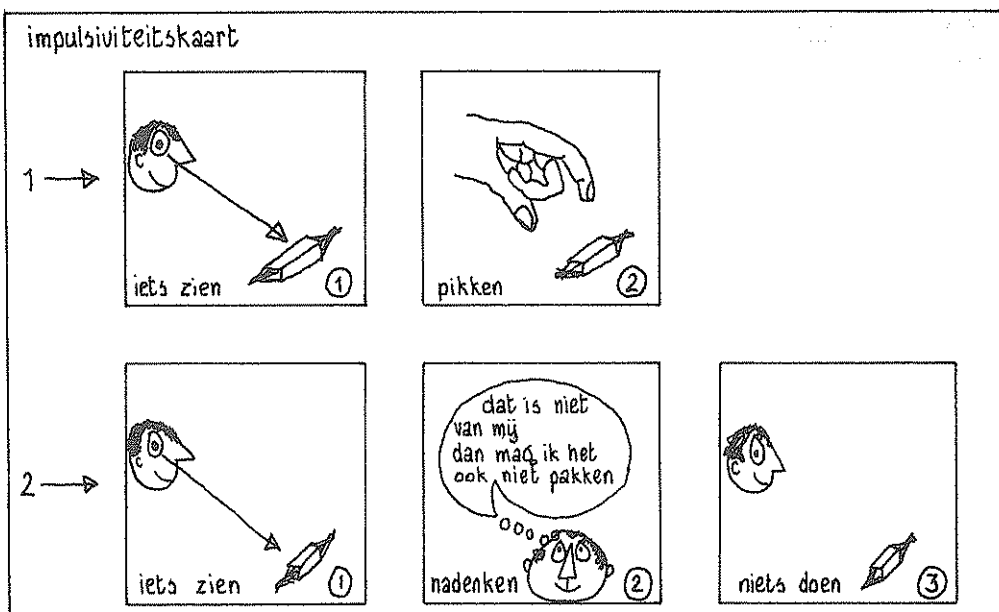
4.10 Stelen kan ook een vorm van vergelding zijn. Een kind dat zich niet rechtvaardig behandeld voelt en de strijd om de macht verloren

heeft, wil zijn ouder/leerkracht straffen voor wat het is aangedaan. Kinderen kunnen dan wraak nemen door te stelen. Het verachten van gezag heeft hier ook veel mee te maken.

4.11 Thuis, in de buurt of op school dingen pikken kan een kwajongensachtige (kwameisjesachtige) vergissing zijn, deel uit maken van een algeheel matige morele instelling, of een kenmerk zijn van een ernstige gedragsstoornis. Bij kinderen met een agressiestoornis komt vaak stelen voor, terwijl er ook een vorm van kinderlijke kleptomanie is. Daarbij gaat het om een onbedwingbare wens om gewoon dingen mee te nemen.

4.12 Kinderen kunnen ook stelen omdat ze emotionele problemen hebben. Kinderen kunnen thuis problemen hebben of op school leerproblemen. Soms is stelen dus een signaal van iets anders of een wanhoopsdaad.

Bij kinderen in groep 1 en 2 kan het pikken nog verklaard worden vanuit een egocentrische instelling. Bij ernstige gedragsstoornissen wordt het gestolene gezien als een substituuut voor de ouderliefde die het kind moet ontberen en als een mogelijkheid om agressie te uiten. Soms komt het voor dat kinderen stelen om vriendschap en waardering te verwerven. Dan gaat het om een laag zelfgevoel. Het kan ook voorkomen dat kinderen worstelen met schuldgevoelens en dan zodanig stelen dat ze betrap worden, om op die manier toch straf te kunnen krijgen. Als kinderen opgroeien in gezinnen waar weinig privacy is en bezit niet of onvoldoende wordt erkend of beschermd en waar de kinderen niet leren om respect te hebben voor andermans eigendommen, ontstaat er een matig moreel besef van het mijn en dijn. Soms is er sprake van jaloezie als achtergrond. Bij ADHD-kinderen kan men stelen tegenkomen vanwege hun matige mogelijkheden tot zelfbeheersing.

5. Begeleiding

Noteer de uitgekozen begeleidingsinhouden in op het formulier van blz. 44.

5.1 Begeleiding; technieken

Bij de begeleiding van kinderen die stelen, kunt u ook orthopedagogische technieken toepassen. Zie voor de opsomming pagina 49-118. Denk altijd aan de basistechnieken van visualiseren. Bovenstaand is daar een voorbeeld van te zien in de vorm van een impulsiviteitskaart.

Zie vanaf pagina 79 techniek 3-1, 3-3, 3-6, 3-10, 3-11, 3-15, 3-24, 3-15. Het is belangrijk om het stelen op school serieus aan te pakken. In het uiterste geval kan het aan te bevelen zijn iedere dag bij het verlaten van de school het kind in de beslotenheid van het kamertje zijn/haar zakken leeg te laten maken en de ouders in te schakelen in geval van diefstal.

Zie ook 3-32, op blz. 114 over lastbewustzijn.

5.2 Begeleiding; aanvullende mogelijkheden

In het nu volgende geven we puntsgewijs de begeleidingsmogelijkheden. De nu volgende inhouden voor de algemene aanpak kunt u ook preventief hanteren. Voor alle orthopedagogische beelden geldt dat het van belang is de inhoud van de speciale leerlingenbe-

Maatwerk

Vaak hebben kinderen met de kenmerken van dit orthobeeld ook nog allerlei andere vormen van gedragsproblemen. Er kunnen achter dit type probleemgedrag weer andere beelden schuilgaan. In dat geval is het belangrijk om die andere beelden erbij te betrekken. Soms blijkt het bij een bepaald orthobeeld eigenlijk om een ander soort probleem te gaan. Zie over deze vorm van maatwerk pagina 21-40.

geleiding zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de kenmerken van het kind en zijn omgeving. De mogelijkheden voor een algemene aanpak zijn bij dit beeld zeer beperkt.

5.2.1 De eerste belangrijke vraag is: hoe reageer je als leerkracht als een kind pikt of gepikt heeft? Dit kan nadat u het kind op heterdaad betrapte, nadat u vermoedde dat bezittingen van een kind gestolen zijn en/of nadat anderen u er opmerkzaam op hebben gemaakt. Vroeger reageerde men meestal extreem op het pikken door kinderen, met zeer strenge maatregelen. Strenge straffen blijken echter nogal wat negatieve bijverschijnselen te geven. Ook vernederen of het openbaar maken van diefstal is niet aan te bevelen. Hoe moet je dan reageren als leerkracht? Om de normvervaging tegen te gaan is het absoluut nodig dat u er serieus aandacht aan schenkt. Als het om schoolspullen gaat, of om spullen van leerlingen die op school worden gestolen, is het zelfs uw plicht de spullen van anderen te beschermen. Dit betekent dat u zonder echt boos te worden ernstig met het kind spreekt. Doe dit vooral onder vier ogen. Absoluut afkeurend reageren is wel nodig.

Tijdens het gesprek legt u het kind de feiten voor en u vraagt het kind of het daar wat over te vertellen heeft. Het is van belang de bespreking zo open mogelijk te beginnen. Vraag het kind of het is, zoals u gezien hebt of vermoedt. Vraag het kind of het weet wat het gedaan heeft en vraag het kind ook of het weet dat dat stelen is. Vraag het kind of het weet dat dat niet mag en waarom dat dan niet mag. Vervolgens probeert u aan de weet te komen waarom het kind gestolen heeft. Als hier niets uitkomt, zult u dat moeten accepteren, ook vanwege de reden dat de waaromvraag voor veel kinderen erg moeilijk is en ze vaak ook echt het waarom niet aan kunnen geven.

Soms is het beter niet te vragen of kind gestolen heeft, maar gewoon te stellen dat u het weet zodat meteen tot de kern door kunt dringen.

5.2.2 Na dit gesprek dient u te beslissen of u contact met de ouders opneemt. Als u zeker weet dat het kind in een buitenschoolse situatie gestolen heeft, is het sterk aan te bevelen contact met de ouders op te nemen. Ditzelfde geldt voor de situatie waarin een kind iets heeft gestolen van een klasgenoot, terwijl die klasgenoot dat weet. In het geval van het stelen van een gummetje van een klasgenoot is het echter de vraag of u al direct naar de ouders toe moet gaan. In zo'n geval zou u kunnen proberen het eerst ernstig te bespreken met het kind en pas bij herhaling contact met ouders op te nemen en daarmee de zaak een ernst te geven die dan nodig is.

Na het persoonlijke gesprek staat u dus voor de keus: moet ik de ouders inlichten of niet? Gezien de algemene normvervaging adviseren we om, als het op school om het pikken van een kleinigheid van een klasgenoot gaat of van schoolspullen, een waarschuwing te geven. Deel het kind mee dat u het vanaf nu

regelmatig zult controleren. Na schooltijd neemt u het kind mee in een kamertje en controleert u het kind. Iedere keer als er niets is gestolen, prijst u het kind. Na twee weken vertelt u het kind dat u met de controle stopt, alles wilt vergeten (zand erover) en opnieuw wilt beginnen. Als het kind buiten school steelt, of als het om meer dan een 'gummetje' gaat, is het van belang de zaak ernstig te nemen.

5.2.3 Als u besluit contact op te nemen met de ouders, maakt u een afspraak en vertelt u de ouders wat er gebeurd is. Probeer in het contact met de ouders zoveel mogelijk diagnosevragen. U vertelt de ouders wat u er op school aan wilt gaan doen en u adviseert de ouders:

- ernstig met het kind te spreken, maar het kind niet zó emotioneel te benaderen dat het het gevoel krijgt dat het heeft afgedaan. Het gevolg daarvan zou kunnen zijn dat het kind gaat stelen om zich te wreken op zijn ouders of om aandacht te krijgen;
- het kind twee of meer weken te controleren en het kind te prijzen als het niets heeft gestolen;
- spreek af dat gestolen goed teruggebracht/gegeven of vergoed moet worden en begeleid of controleer dat ook, voor zover u met de ouders hebt afgesproken dat u dat gaat regelen. Soms kan het aan te bevelen zijn dat de ouder(s) meegaan bij het terugbrengen. U moet echter wel bekijken of dit geen extra onnodig nadelige gevolgen voor het kind kan hebben. In een klein dorp is het mogelijk dat men het kind erop aan blijft kijken. Als hier niet voor gekozen wordt kan ook een van de ouders het gestolen goed terugbrengen. Het is wel belangrijk dat, als er iets vergoed moet worden, het kind dat van zijn zakgeld doet;
- deel de ouders ook mee dat u bij herhaling van diefstal aangifte zult doen.

5.2.4 U kunt ook, naast de andere begeleidingsmogelijkheden, een vorm van indirecte begeleiding bieden. Binnen deze aanpak wordt het onderwerp stelen/pikken met de hele klas besproken. Het kind wordt daarbij niet rechtstreeks benaderd, maar via uitingen van klasgenoten en het zelf meedoen tijdens de activiteiten, is het kind toch bezig met het stelen als verschijnsel. Door de uitingen van klasgenoten kan het kind gevormd worden. Dat kan op de volgende manieren:

- houd kringgesprekken over het stelen. Wie heeft er wel eens gestolen/wat weggepikt, wie is er wel eens bestolen, hoe voel je je dan?;
- zie programma 1 op Kleptomaniform gedrag 454;
- zie programma 2 op Kleptomaniform gedrag 455.

5.2.5 Het is ook mogelijk een beloningsprogramma uit te voeren. U hanteert dan bijvoorbeeld de aanpak zoals weergegeven in Agressie 151 en verder. Iedere keer als u het kind gecontroleerd hebt en het niet gestolen heeft, wordt er een plaatje geplakt. Een aantal plaatjes levert een beloning op. Het lijkt wellicht wat

vreemd om een beloningssysteem te hanteren. Toch blijkt het in gevallen, waarin een kind niet zo'n groot inlevingsvermogen heeft of in gevallen van jonge kinderen, een gunstig effect te hebben.

5.2.6 Door het gebeuren na een diefstal en vooral als ook de ouders ingeschakeld worden, kan de relatie leerkracht-leerling verslechteren. Sommige kinderen voelen zich verraden of op een nare manier betrappt. Ook schaamtegevoel kan de relatie bekoelen. Het is dan van belang gericht te werken aan het opbouwen van een goede relatie. Schenk het kind wat extra positieve aandacht. Maak daarbij gebruik van programma 2 op Koppigheid, blz. 459.

5.2.7 Bekijk op welke manieren diefstal te voorkomen is. Zorg dat dingen, indien nodig, op slot zijn. Zorg ervoor dat nergens geld zichtbaar ligt. Zorg voor toezicht in kleedkamers, enz.

5.2.8 Soms kan het voorkomen dat de dader van een diefstal niet bekend is. In dat geval is het van belang dat u laat merken dat u de zaak zeer ernstig neemt.

5.2.9 Als uw speciale leerlingenbegeleiding geen effect heeft in die zin dat het kind niet minder gaat stelen, dan is het van belang:

- weer contact met de ouders op te nemen;
- met de politie te overleggen.

5.2.10 Bij kleuters die dingen meenemen dient de begeleiding er wat anders uit te zien. Voor deze kinderen is het nog zeer moeilijk onderscheid te maken tussen mijn en dijn. Bij kleuters gaat het veelal om het meenemen van spullen van school of van klasgenoten. De aanbevolen werkwijze is dan:

- ernstig toespreken. Het kind moet duidelijk weten dat het niet mag. Leg ook uit waarom niet. Vraag het kind na afloop: 'Vertel me nog maar eens waarom het niet mag.';
- bij kleuters gaat u minder gauw naar de ouders. Pas als het kind dingen mee blijft nemen, neemt u contact op met de ouders;
- verder is van belang dat u het kind goed uitlegt dat het wegnemen van spullen van anderen voor die ander niet zo leuk is. Laat eventueel de klasgenoot, waarvan het kind spullen meenam, ook aan het kind vertellen waarom dat wegnemen niet zo leuk is. Als het om spullen van school gaat moet u dat uitleggen;
- schenk het kind wat extra aandacht en vraag het kind wat spullen van thuis mee te nemen in een eigen koffertje. Dat speelgoed of die spullen kunnen op school blijven of steeds weer mee naar huis gaan. Als jonge kinderen hun eigen spullen bij zich hebben, zullen ze minder de neiging hebben iets van anderen mee te nemen;
- Zie ook het verhaal uit 'Zeg 't maar' (blz. 94-97).

5.2.11 Het is van belang het kind niet te lang te herinneren aan zijn diefstal. Wel is het nodig na de eerste

gesprekken en activiteiten nog een à twee maal met het kind te spreken. Niet om alles weer op te rakelen, maar om het kind te stimuleren zo door te gaan (niet te stelen).

5.2.13 Last bewustzijn

Zie ook techniek 3-32 op pagina 114 over de bewustmaking van last.

6. Ouderadvisering

Overleg altijd met de ouders bij diefstal. Deel hen mede wat er gebeurd is en dat ze bij schade de kosten moeten vergoeden.

7. Verdere lezen/website

Er zijn geen boeken of sites die uitsluitend gaan over het steelgedrag van kinderen. Je komt het wel tegen als kenmerk bij de bespreking van diverse typen gedragsproblemen, zoals bij b.v. ODD, zie daarover ook blz. 521 en verder.

8. Bijlagen

In het nu volgende geven we twee programma's die gebruikt kunnen worden in het kader van de indirecte aanpak.

Programma 1: drie verhalen

1.1 Vooropmerkingen

Zie Kleptomaniform gedrag 456 en 457. Op dit blad hebben we drie verhalen weergegeven van mensen die op de een of andere manier met diefstal in aanraking zijn gekomen. Het is de bedoeling dat kinderen zich bewust worden dat diefstal nogal wat overlast bij anderen kan veroorzaken.

1.2 Werkwijze

Kopieer het blad op blz. 456 en zorg dat ieder kind zo'n blad heeft. Bespreek de verhalen stuk voor stuk. Eerst leest ieder een verhaal dat vervolgens wordt nabesproken. In de nabespreking legt u de nadruk op de overlast die de diefstal veroorzaakt. Op het bord noteert u:

Spullen van anderen
zijn van die anderen
(jij wilt ook niet dat jouw spullen
gestolen worden)

Daaronder noteert u:

Samen met de klas noteert u de nadelige gevolgen van de diefstal. We geven enkele mogelijkheden.

diefstal zorgt voor veel overlast:

—
—
—

Bij meneer Flipsen:

- meneer Flipsen maakt minder winst;
- Josina moet misschien ontslagen worden;
- de artikelen worden misschien duurder;
- de ouders van Paul en Bart schrikken;
- Paul en Bart zullen straf krijgen;
- ze moeten alles terugbetalen;
- misschien komt de politie er aan te pas;
- misschien vertelt meneer Flipsen het wel aan anderen.

Bij juffrouw De Boer:

- juffrouw De Boer kan niet goed les geven en dingen uitleggen en dat is voor de kinderen uit de klas niet zo goed;
- meester Bert is boos op juffrouw De Boer;
- juffrouw De Boer is boos op Pauline;
- misschien worden de kinderen uit de klas ook wel boos op Pauline.

Bij mevrouw van Laar: (zie blz. 457)

- mevrouw van Laar werd boos op Jos;
- de viltstiften schrijven niet meer zo goed;
- Jos heeft een nacht niet zo goed geslapen, omdat hij zich steeds maar afvroeg waar die stiften toch zouden zijn;
- de meester is boos op dat andere kind.

Probeer met de klas deze vormen van overlast te bedenken en op het bord te zetten, zodat ze goed tot de kinderen doordringen. Laat ze ook voorlezen. Als de kinderen niet zoveel weten te noemen, helpt u ze op weg met behulp van de bovenstaande vormen van overlast. Probeer ze vragenderwijs deze dingen te laten bedenken.

Tenslotte vraagt u de kinderen of ze zelf ook zo'n verhaal kunnen bedenken over iets dat ze hebben meegemaakt toen ze zelf bestolen werden. Ze mogen ook iets bedenken dat niet echt is gebeurd. Steeds gaat het erom de last te beschrijven die je ondervindt van een diefstal.

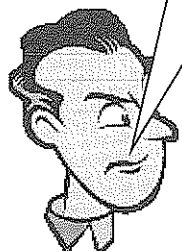
Programma 2: Krantenknipsels

In programma 1 wordt nog een beetje aangegeven wat de overlast is van diefstal. In programma 2 maakt u gebruik van krantenknipsels. Verzamel krantenknipsels over diefstal in uw eigen plaats of regio.

U kunt de knipsels ook door de kinderen zelf laten verzamelen. Plak die knipsels op pagina 458 en ga te werk zoals bij programma 1. Laat de kinderen nu zelf de (over)last bedenken.

Opgelet

De inhoud van deze orthotheek is ontwikkeld voor het gebruik door LEERKRACHTEN in gewoon en speciaal basisonderwijs. (sbo) Soms heeft een ingezette begeleiding te weinig effect en zijn de gedragsveranderingen niet waarneembaar. In dat geval is het raadzaam externe deskundigen in te schakelen, zoals orthopedagogen of psychologen van een schoolbegeleidingsinstituut of van instanties waar de ouders contact mee hebben. Bespreek het beperkte effect met de ouders en overleg wat er nu gedaan gaat worden. Stel ook de vraag of deze school het meest geschikt is voor dit kind.

Ik ben meneer Flipsen en ik ben de baas van deze winkel. Het gebeurde vorige week maandag om 4 uur. Er kwamen twee jongens de winkel in. Ik zag ze wel en ik ken ze ook wel. Ze liepen naar het eind van de winkel. Ik lette verder niet zo op hen want ze kwamen wel vaker. Na een poosje kwamen ze weer naar voren en ze zeiden tegen Josina, het meisje dat bij ons achter de kassa zit: "We konden het niet vinden, daaag." Met zo'n half oor hoorde ik dat nog wel, maar ik dacht er niet zo over na, want ik moest nog wat kratten achter in de winkel neerzetten. Toen ik buiten kwam schrok ik. Wel want ik zag Paul en Bart, zo heten die jongens, achter de winkel een zak snoep open maken en verdelen. Dat moest gestolen zijn. Ze schrokken en renden weg. Ik heb hun ouders gebeld en het is voor die jongens onplezierig afgelopen. Ik snap dat niet, waarom moet dat nou? Ieder jaar wordt er bij mij uit de zaak voor zesduizend euro gestolen. Ik heb al die spullen eerst zelf moeten kopen en betalen. Ze zijn dus van mij. Ik steel toch ook niet de fietsen van die kinderen. Als het zo doorgaat kan ik Josina ook niet betalen en wordt alles duur.

Ik ben juf De Boer en ik heb een klas met kinderen van 8 en 9 jaar. De laatste tijd ben ik steeds de krijtjes kwijt. Als ik iets op het bord wil schrijven of tekenen kan ik nooit meer een krijtje vinden. Toen ik een paar dagen geleden door de Tulpenstraat fietste zag ik allerlei krijttekeningen op een stoep. Ze zagen er fantastisch uit. Eerst dacht ik er nog niet zo bij na, maar toen ik er nog een keer langs kwam wist ik het: 'Die tekeningen zijn gemaakt met mijn krijtjes, die komen uit mijn lokaal'. En inderdaad toen we er in de klas over spraken bleek dat Pauline steeds de krijtjes had meegenomen. Ik snap dat niet. De krijtjes zijn niet van haar en ik heb er erg veel last van gehad. Steeds als ik op het bord wilde schrijven of tekenen waren ze weg. Dat is erg lastig als je een juf bent op een school. Bovendien was meester Bert ook al boos op mij, want ik moest steeds nieuwe krijtjes bij hem bestellen.

Ik ben mevrouw van Laar en ik ben de moeder van Jos. Jos was vorige week jarig en van mijn man en mij heeft hij een doos viltstiften gekregen. 't Kon niet zo'n grote doos zijn want dat kunnen wij niet betalen. Jos wilde de doos ook op school laten zien. De dag na zijn verjaardag heeft hij de doos mee naar school gehad. Toen hij weer thuis kwam en ik de doos open deed, zag ik dat er drie stiften weg waren. Ik riep Jos en ben erg boos op hem geworden. Wat was hij slordig geweest. Hij had er beter voor moeten zorgen. De stiften zouden nog wel op school kunnen zijn. Maar ook de volgende dag kon Jos de stiften niet vinden. Een paar dagen later moest Jos bij zijn meester komen. De meester had de stiften in het laatje van een ander kind gevonden. De punten waren niet meer zo scherp en ze tekenden niet meer zo mooi. Ik snap dat niet van zo'n kind om zo maar die stiften te pakken.

En ik ben nog wel zo boos op Jos geweest.

Voor wie lastig en welke last?

Krantenknipsels over diefstal uit onze buurt.